

Аннотация

Тарасенко В. В. Кинематографическая интерпретация повести Н. Хвылевого «Сентиментальная история».

В статье сравниваются два вида искусства, которые взаимодействуют между собой: художественное произведение («Сентиментальная история» Н. Хвылевого) и его экранизация (фильм А. Муратова «Долой, стыд!»). Анализируются средства перекодировки одного вида искусства в другой.

Визуальная интерпретация литературного произведения вступает в конфликт с первотекстом, приобретает схожесть с художественным миром автора, творчество которого интерпретируется. Визуальные толкования текста и фильм, который «дописывает» идеологию литературного произведения, характеризуются различными подходами к оценке идеологического измерения интерпретации.

Ключевые слова: экранизация, кинематографическая интерпретация, киноверсия, первотекст, визуальная интерпретация.

Summary

Tarasenko V. V. The cinematic interpretation of Khvylyovyi's story «Sentimental history».

The article compares the two kinds of art, which interact with each other: a story (N. Khvylyovyi's «The sentimental story») and its film adaptation (A. Muratov's film «Down with shame!»). Analyzes the means of conversion of one art form to another.

Visual interpretation of a literary work comes into conflict with pervotekstom acquires similarities with the artistic world of the author whose work is interpreted. Visual interpretation of the text and a film that "appends" ideology of literary works, characterized by different approaches to the assessment of the ideological dimension of interpretation.

Keywords: film adaptation, the cinematic interpretation, the film version, visual interpretation.

УДК 81'373.21(477.54/.62):811.512.1

Є. М. Ткаченко

Донбаський державний педагогічний університет

ДАВНЬОТЮРКСЬКА І ДАВНЬОІРАНСЬКА ЛЕКСИКА У ТОПОНІМІЇ СЛОБОЖАНЩИНИ (ЕТИМОЛОГІЯ ДЕЯКИХ ВЛАСНИХ НАЗВ: ВОРСКЛА – ОСКІЛ, ЄВСУГ – КОЙСУГ)

Реферат. Спеціальне дослідження давньотюркської та давньоіранської лексики в топонімії Слобожанщини дає можливість уявити цей лексичний субстрат як системно організовану сукупність географічних термінів, запозичених протягом XVI – XVII ст. і які стали основою для формування назв великих і малих водотоків, а пізніше – населених пунктів.

В роботі зазначено про передумови для появи і розповсюдження тюркського та іранського шару топонімної лексики, визначено основні теоретичні аспекти дослідження запозиченої із неслов'янських мов термінології, визначено роль географічних апелятивів у формуванні місцевого топонімікону, проведено ґрунтовний етимологічний аналіз, семантичну інтерпретацію та здійснено структурну характеристику запозиченої лексики.

Наведено думки і погляди східнослов'янських етимологів та лексикографів XIX – XX ст. щодо пояснення того чи іншого значення окремих тюркізмів або іранізмів. Виявлено продуктивність апелятивної лексики у топонімотворенні та встановлено ареали її функціонування на теренах Слобідської України.

Ключові слова: апелятив, гідронім, значення, лексема, назва, ойконім, семантика, термін, топонім.

Слобожанщина являє собою складну в топонімічному відношенні територію, де протягом тривалого часу перетинались і нашаровувались різні етно-міграційні процеси. По безмежних

просторах південних степів безперервно прокочувалися хвилі різномовних народів, які змінювали один одного. Дослідники вважають, що за п'ятсот п'ятдесят років до н. е. сюди прийшли скіфські кочові племена з азійських степів і витіснили попередніх степовиків [6, с. 234]. У II столітті до н. е. з Казахстану, Приуралля та Поволжя з'являються сармати, які долають опір місцевих племен і поневолюють їх. Іраномовні племена майже триста років перебували в степах України та Подоння. Пізніше значна група доісторичних народностей проходили через територію Слобожанщини: алани, готи, гуни, болгари, авари, хозари тощо. Але кочові племена не залишили помітного впливу на місцеву топонімію. Відомі лиш окремі запозичення, які знайшли втілення у назвах водоймищ, урочищ, невеликих підвищень або знижень, що обумовило вибір топонімних моделей та вибірковість апеллятивної лексики. Пізніше такі слова стали твірними в результаті топонімізації апеллятивів, які на рівні власних назв функціонують у первинному вигляді. За такими назвам закріпився статус особливого мовного ресурсу, який зберігає в собі значний пласт архаїчної лексики, частково втраченої у сфері живого народного мовлення, в тому числі й діалектів. На сьогодні є актуальним історико-лінгвістичні студії з ономастики, які дають змогу відновити частину давньоіранського / давньотюркського лексичного фонду, приховану на рівні пропріальної лексики. У місцевому топоніміконі серед лексичних пластів можна виділити як давньоіранський (приблизно до кінця IV ст. н. е.), так і давньотюркський (IX – XVII ст.). Останній поділяють на ранньодавньотюркський (IX – XIII ст.) і пізньодавньотюркський (XIII – XVII ст.) [4, с. 13].

Об'єктом нашого дослідження є топоніми (гідроніми) Слобожанщини – Ворскла, Оскіл, Євсуг, Койсуг, які належать до лексем давньотюркського і давньоіранського походження. Етимологізація цих назв має на меті, беручи до уваги вчення відомих східнослов'янських етимологів та топономастів (І. М. Железняк, Є. С. Отін, О. В. Суперанська, О. М. Трубачов, В. М. Топоров, В. П. Шульгач, Е. М. Мурзаєв, М. М. Шанський, М. Фасмер та ін.), з'ясувати первинну їх структуру та відновити дотопонімне значення на рівні мови-джерела.

Метою роботи є лінгвістичний аналіз окремих власних назв давнього іранського / тюркського походження в аспекті взаємодії їх з лексемами апеллятивного рівня.

Для досягнення поставленої мети передбачено розв'язання таких завдань:

- розглянути семантику апеллятивної географічної лексики, опираючись на праці провідних східнослов'янських лексикографів та етимологів;
- визначити морфологічну структуру похідних топонімів, утворених на основі лексем-тюркізмів;
- виявити ареали розповсюдження досліджуваних словотвірних моделей та семантичних типів у топонімії регіону.

У слобожанському геоніміконі було виявлено два архаїчні пласти топонімних утворень: а) назви, що належать до давньоіранської лексики (Ворскла – Оскіл); б) назви, що належать до давньотюркської лексики (Євсуг – Койсуг).

Ворскла – Оскіл

Гідронім *Ворскла* (варіант *Ворскль*, *Ворскло*, *Върьскла*, *Ворьсколь*, *Ворскола* [СГУ, с. 123]) має давнє походження, він відомий ще за часів Київської Русі. Перша згадка про річку датується 1105 роком у вигляді назви *Върьськъль* [ЕСЛГНПР, с. 36]. Є кілька припущень щодо походження цієї лексеми. У «Топонімічному словнику України» М. Т. Янка із посиланням на думки окремих дослідників (О. Погодіна, І. Гуржія, Л. Макаренко, П. Жевахова) зазначено, що форма *Върьскла* має дві частини: алан. *vors* 'білий' і тюрк. **kol*, **kul* 'вода', 'біла вода' [ТСУ, с. 91–92]. Таку назву річці могли дати за геологічну будову берегових круч, що складаються з білих пісків і крейдяних відкладів. М. Фасмер вказує на те, що назва *Ворскла* не має нічого спільного із осетинською лексемою *vors* на позначення білого кольору. Він вбачає похідність гідроніма з дієслівної форми *ворчатъ* [Фасмер (І), с. 356] (укр. *бурчати*), з чим не погоджується О. М. Трубачов, наголошуючи на тому, що формально-фонетичні труднощі не дають можливості прийняти цю етимологію [Труб., с. 536]. І. Г. Добродомов, досліджуючи етимологію гідроніма, зазначає, що в основу номінації річки *Ворскла* було покладено назву іранського народу *аорси* [2, с. 84], який населяв її басейн. Тож *Ворскла* – 'аорська річка'.

Друга складова частина назви має характер рухомого слова із значенням 'вода', 'потік', 'річка', 'русло', 'низина', 'долина'. Сучасні тюркські словники поряд з географічним змістом слова *кул* / *kol* / *qol* інколи наводять значення 'рука', відображене в омонімічній йому лексемі. Зокрема такі пояснення зустрічаються в турецькій, татарській та інших мовах тюркської групи

[див.: ТатРС, с. 294; ТРС (Баск.), с. 555; ДТС, с. 453]. Ідентифікація компонента *кол* з апелятивом *qol* ‘рука’, ‘рукав’, ‘долина’ відбувається на основі гіпотетичних зв’язків із хазарами, печенігами та половцями [1, с. 123]. В. В. Радлов ще в кінці XIX – на початку XX століття також ототожнював другу частину назви – давньотюркську лексему *кол* ‘рука, відгалуження’ та омонімічну їй *кол* ‘низина, долина (без річки), річка, дуже маленька річка’ [Радлов (II, I), с. 967; Радлов (II, I), с. 578–579; Радлов (II, I), с. 581; Радлов (II, I), с. 582]. У топоніміці є думки, що гідронім *Ворскла*, який утворився від первинного *Ворскол* [КБЧ, с. 62, с. 63] є паралельною формою до топоніма *Оскіл* [КБЧ, с. 67], тобто обидві назви є спорідненими [КТС (Ник.), с. 314]. У В. І. Даля: *оскол, осколок* ‘відколина, відламана частина чого-небудь’ [Даль (II), с. 697]. М. Фасмер порівнює лексему *оскіл* зі словом *скеля* [Фасм. (III), с. 160], в І. І. Срезневського також *оскіл* – ‘скеля’ [Срезн., с. 719]. Найбільш вірогідним є тлумачення, за яким перший компонент *Ос-* зіставляють з назвою східноіранського народу *ясів (асів)*, який тривалий період проживав у басейні річки *Оскіл*. Другий компонент *-кол* означає ‘широка долина’, ‘велике русло’, ‘рукав річки’. Отже, дослівно – ‘яська (аланська) річка’ [1, с. 126]. На ранніх етапах свого існування цей гідронім мав іншу форму і за наявності протетичного [в] був подібний до попередньої гідронімної моделі (пор.: *Ворскол* – *Воскол*), підтвердженням чого є цитата з Іпатіївського списку літопису: «... Игорь перебреле Доньць и тако приида ко Всколу...» [ПСРЛ, II, с. 638]. Надалі в результаті замінного подовження відбувається перехід [о] в [і] у закритому складі через ряд дифтонгів: *Воскол* → *Воскуол, Воскуел, Воскуил, Воскуіл, Воскіл* → *Оскіл*. Подібної фонетичної зміни топонім *Ворскол* не зазнав, оскільки він змінив номінативну форму на генетивну, відбулося переміщення наголосу із закінчення на корінь, що сприяло зміні родових параметрів, і на сьогодні зустрічається вже як *Ворскла*. Що ж до продуктивності, то гідронім *Оскіл* виявив більшу активність, аніж *Ворскла*. У басейні річки наявний спектр похідних утворень – омонімічний гідроніму ойконім *Оскіл*, с. [Хр Бр, АТП-46, с. 591], два топонімні словосполучення – один із ідеологемою (*Червоний Оскіл*, с. [Хр Із, АТП-46, с. 601]), інший – на позначення часу виникнення населеного пункту (*Новий Оскіл*, м. [Бгр Носк, КГ СНМ, с. 2; ОХН, с. 21, с. 22]), а також два суфіксальні ойконімі утворення із аугментативно-демініутивними смисловими відношеннями (*Осколице*, д. [Бгр Вол, БО АТД, с. 44] та *Осколець*, с. [Кр Стос, КГ СНМ, с. 121]). Гідронім *Ворскла* є менш продуктивним у творенні похідних назв поселень. У регіоні зустрічаємо такі ойконіми, як структурно тотожний вихідному *Ворскла*, д. [Бгр Тмр, БО АТД, с. 94] та суфіксальне демінутивне утворення *Ворсклиця*, сел. [Бгр Ркт, БО АТД, с. 81], які виходять за межі Слобожанщини і локалізуються в суміжних районах. Крім того, в західній частині Слобожанщини (крайній схід Полтавщини) було виявлено префіксально-суфіксально-флексивну у формі *pluralia tantum* назву хутора *Заворсклянські* [Плт Плт, ПГ СНМ, с. 7].

Євсуг – Койсуг

У східній частині Слобожанщини було виявлено фонетичні варіанти *суг / сюг* розповсюдженого в гідронімії терміна *су / сю*, які відобразилися у таких назвах поселень, як *Євсуг*, сл. [Хр Стрб, ХГ СНМ, с. 153] та *Євсюг*, сл. [Хр Стрб, ИСОХЕ-5, с. 391]. Ці назви є описовими для тюркської гідронімії із родовим визначенням співвідносного об’єкта *вода, річка* [Радлов (IV, I), с. 743]. Зустрічаються також форми *јак + су* – ‘жирна, масна вода’ [Радлов (III, I), с. 22, с. 38], де *јак = ја, јак, ју* означає ‘масло, жир’ [Радлов (III, I), с. 38]. У цьому випадку в основу номінації було покладено характерну ознаку рідини.

Відповідно зазнають варіювання і ті сегменти лексеми, які знаходяться у першій її частині: для *Євсуга* – це алофон *йов-, яв-* та ін. з відповідною семантикою, для другої частини – форманти *-су / -суг* із нерозповсюдженими фонетичними варіантами терміна *суг / суй* [5, с. 65]. Першу частину топоніма можна вважати вторинним утворенням *јак (јау, јакы, ју)* – ‘дощити, мижичити, мочити’ [3, с. 194]. Гіпотетичним є походження назви річки від етимона *јол су(з)* – ‘водний шлях’, де *јол* ‘лінія, межа, смуга’ [Радлов (III, I), с. 429–430], ‘дорога’ [ДТС, с. 270], а також *јал* ‘бігти, їхати риссю’ [Радлов (III, I), с. 346] (пор.: *јел* ‘вітер; скакати, мчатися, бродити, мандрувати’ [ДТС, с. 254]). У цьому разі має реальне вираження веляризований сонорний [л], що під впливом української літературної орфоєпії змінився на губо-губний [в]. Формант *єв / йов* тлумачиться, як ‘дім, хата, домашній’ (пор. протилежне *јав* ‘чужий, ворожий’ [Радлов (III, I), с. 289]). Очевидно, помилковим є переклад цього запозичення в деяких джерелах XIX ст., де зазначено, що «...євсуг – слово татарське, означає ‘овечий потік’» [ХС-12, с. 258; ЖТКХГ, с. 986]. На рівні гідронімів тюркізми *Євсуг / Євсюг* утворюють ряд секундарно розвинутих

форм жіночого роду в результаті “фемінізації” первинних структур чоловічого роду [див. приклади: КБЧ, с. 76], а ось форми чоловічого роду функціонують лиш у сфері ойконімії.

У цьому регіоні зафіксовано ойконім, який також етимологізується на апелятивній основі й утворює структурну та семантичну кореляцію з назвами *Євсуз* / *Євсузг*. Це топонім *Койсуз* (варіант *Койсух* / *Ковсуз* / *Ковсух*), який є твірним для єдиної спорідненої назви хутора *Койсуз*, х. [Лг Стлг, СНПЛО, с. 120]. Зміна первинного *кой* на *ков* у фонетичному варіанті *Ковсуз* пояснюється впливом початкового складу контактного гідроніма *Йовсуз* [5, с. 66]. Як і в попередньому випадку, спостерігається набуття окремими назвами із коренем *Ковсуз*, що мають словозміну чоловічого роду, морфологічних ознак жіночого роду, що зумовлено аналогічними причинами. Перша частина топоніма *Ковсуз* – це кримсько-татарський апелятив *кой*, який тлумачиться як ‘вівця, овеча’, отже, ‘овеча річка’, ‘овечий потік’ (пор. *qol* ‘вівця’ [ДТС, с. 453], *кой* ‘вівця, баран’ [Радлов (II, I), с. 499]). Первинна форма субстратної моделі має вигляд *кол* + *су(з)*, що виводиться як ‘вода ~ річка + вода ~ річка’. Очевидно, що лексема утворює конструкцію «річка + річка» або «вода + вода», оскільки перша частина *кой* (*кол*) інтерпретується як ‘невелика затока, вузьке річище’ [Радлов (II, I), с. 501]. Така ситуація із наявною семантикою річкового терміна дає підстави вважати первину фіксацію *Ковсуз* / *Койсуз* меншою водною артерією по відношенню до її головного об’єкта, яка не відзначається значними географічними параметрами (довжиною, шириною, повновідністю тощо). Топонімна модель *ков* + *су(з)* зазнала як семантичних змін, так і структурних перетворень – заміни [л] на [в] на апелятивному рівні, що є результатом веляризації [л] → [в] при формальному збереженні попереднього [о] в закритому складі згідно з правописними нормами передачі запозичених слів в українській мові.

Отже, мовні та позамовні чинники дають змогу встановити хронологію формування топонімів від наявних лексичних іранізмів / тюркізмів. Більша частина таких власних назв, яка належить в слобожанській топонімії до субстрату, зазнала процесу адаптації, головним чином, словотвірно-морфологічної і фонетичної. В подальшому плануються дослідження інших лексичних одиниць як давньотюркського, так і давньоіранського походження, виявлення ареалу їх розповсюдження та встановлення продуктивності у номінаційних процесах регіону.

Список умовних скорочень

а) губернії/області: Бгр – Белгородська, Кр – Курська, Лг – Луганська, Плт – Полтавська, Хр – Харківська

повіти/райони: Бр – Борівський, Вол – Волоконівський, Із – Ізюмський, Носк – Новооскільський, Плт – Полтавський, Ркт – Рокитенський, Стлг – Станичнолуганський, Стос – Старооскільський, Стрб – Старобільський, Тгр – Томарівський

інші скорочення: д – деревня, м. – місто, сел. – селище, сл. – слобода, с – село, х. – хутір

б) джерела

АТП-46 – АТП-46 – Українська РСР: адміністративно-територіальний поділ на 1 вересня 1946 р / відп. ред. М. Ф. Попівський. – К. : Укр. вид-во політ. літ-ри, 1947. – Вид. 1. – 1064 с.

БО АТД – Белгородская область: административно-территориальное деление на 1 января 1959 года. – Белгород : Книжное изд-во, 1959. – 155 с.

ЖТКХГ – Жизнь и творчество крестьян Харьковской губернии: очерки по этнографии края / под ред. В. В. Иванова. – Харьков : Типография губернского правления, 1898. – Т. 1. – 1012 с.

ИСОХЕ-5 – Историко-статистическое описание Харьковской епархии: Изюмский, Купянский и Старобельский уезды. Купянский и Старобельский округа военного поселения. – Харьков : В Университетской типографии, 1858. – Отд. 5. – 461 с.

КБЧ – Книга Большому Чертежу / под ред. К. Н. Сербиной. – М.-Л. : Изд-во АН СССР, 1950. – 228 с.

КГ СНМ – Списки населённых мест Российской империи. Т. XX. Курская губерния: список населённых мест по сведениям 1862 года – СПб. : Издан ЦСК МВД, 1868. – 206 с.

ОХН – Описи Харківського намісництва кінця XVIII ст.: описово-статистичні джерела / АН УРСР. Археограф. комісія та ін. Упоряд.: В. О. Пірко, О. І. Гурій. – К. : Наук. думка, 1991. – 221 с.

ПГ СНМ – Списки населённых мест Российской империи. Т. XXXIII. Полтавская губерния: список населённых мест по сведениям 1859 года. – СПб. : Издан ЦСК МВД, 1862. – 262 с.

ПСРЛ, II – Полное собрание русских летописей. – М. : Изд-во вост. лит-ры, 1962. – Т. II. Ипатьевская летопись. Фототипическое воспроизведение издания 1908 года. XVI с., 938 стб., 87, IV с.

СНПЛО – Список населённых пунктов Луганского округа: составлено по материалам переписи 17 декабря 1926 года. – Луганск : Друкарня вид-ва «Луганська правда», 1927. – 148 с.

ХГ СНМ – Списки населённых мест Российской империи. Т. XLVI. Харьковская губерния: список населённых мест по сведениям 1864 года. – СПб. : Издан ЦСК МВД, 1869. – 210 с.

ХС-12 – Харьковский сборник: литературно-научное приложение к «Харьковскому календарю» на 1898 год / под ред. В. В. Иванова. – Харьков : Типография губернского правления, 1898. – Вып. 12. – 203 с.

в) словники

Даль (II) – Даль В. И. Толковый словарь живого великорусского языка: в 4-х т. / В. И. Даль. – М. : Русский язык, 1989. – Т. 2. – 779 с.

ДТС – Древнетюркский словарь [авт.-сост. Т. А. Буровкова и др.]. – Л. : Наука, 1969. – 676 с.

ЕСЛГНПР – Етимологічний словник літописних географічних назв Південної Русі / авт.: І. М. Железняк, А. П. Корепанова, Л. Т. Масенко, О. С. Стрижак ; відп. ред. О. С. Стрижак. – К. : Наук. думка, 1985. – 253 с.

КТС (Ник.) – Никонов В. А. Краткий топонимический словарь / В. А. Никонов. – М. : Мысль, 1966. – 509 с.

Радлов (IV, I) – Радлов В. В. Опыт словаря тюркских наречий: в 4-х т., 8-и кн. / В. В. Радлов. – М. : Изд-во вост. лит-ры, 1963. – Т. 4. – Ч. 1. – 1116 стб.

Радлов (II, I) – Радлов В. В. Опыт словаря тюркских наречий: в 4-х т., 8-и кн. / В. В. Радлов. – М. : Изд-во вост. лит-ры, 1963. – Т. 2. – Ч. 1. – 1052 стб.

Радлов (III, I) – Радлов В. В. Опыт словаря тюркских наречий: в 4-х т., 8-и кн. / В. В. Радлов. – М. : Изд-во вост. лит-ры, 1963. – Т. 3. – Ч. 1. – 1259 стб.

СГУ – Словник гідронімів України / ред. кол.: К. К. Цілуйко (голова) та ін. ; Ін-т мов-ва ім. О. О. Потебні АН УРСР. – К. : Наук. думка, 1979. – 780 с.

Срезн. – Срезневский И. И. Материалы для словаря древнерусского языка по письменным памятникам / И. И. Срезневский. – СПб. : Императорская академия наук, 1902. – Т. 2 – 1802 стб.

ТатРС – Татарско-русский словарь / сост.: К. С. Абдразаков, Г. С. Амиров, А. Ш. Асадуллин и др. – Казань. : Сов. энциклопедия, 1966. – 863 с.

ТРС (Баск.) – Баскаков Н. А. Турецко-русский словарь / Н. А. Баскаков. – М. : Русский язык, 1977. – 966 с.

Труб. – Трубачёв О. Н. Труды по этимологии. Слово. История. Культура: в 4-х т. / О. Н. Трубачёв. – М. : Рукописные памятники Древней Руси, 2009. – Т. 4. – 696 с.

ТСУ – Янко М. Т. Топонімічний словник України: словник-довідник / М. Т. Янко ; Міжнародний фонд «Відродження». – К. : Знання, 1998. – 432 с.

Фасм. (III) – Фасмер М. Этимологический словарь русского языка: в 4-х т. / М. Фасмер. – М. : Прогресс, 1987. – Т. 3. – 831 с.

Фасм. (I) – Фасмер М. Этимологический словарь русского языка: в 4-х т. / М. Фасмер – М. : Прогресс, 1986. – Т. 1. – 562 с.

Список використаної літератури

1. Добродомов И. Г. Оскол / И. Г. Добродомов // Русская речь. – 1986. – № 3. – С. 123–127.
2. Добродомов И. Г. Ворскла: этимологический этюд / И. Г. Добродомов // Этническая топонимика / отв. ред.: Е. М. Пospelов, Г. П. Смолицкая. – М. : Изд-во АН СССР, 1987. – С. 78–86.
3. Муромцев И. В. Семантико-структурні типи гідронімії басейну р. Сіверського Дінця : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.02 / Муромцев Ігор Вікторович. – Харків, 1968. – 387 с.

4. Отин Е. С. К этимологии названий некоторых рек “анималистского” происхождения / Е. С. Отин // Повідомлення української ономастичної комісії / відп. ред. К. К. Цілуйко. – К. : Наук. думка, 1967. – Вип. 2. – С. 13–27.
5. Отин Е. С. Гідроніми Східної України / Е. С. Отин. – К.-Донецьк : Вища шк., 1977. – 156 с.
6. Федоровский А. С., Барвинский В. А. История края // Природа и население Слободской Украины. Харьковская губерния: Пособие по родиноведению. – Х. : Союз, 1918. – С. 226–260.

Аннотация

Ткаченко Е. Н. Древнетюркская и древнеиранская лексика в топонимии Слобожанщины (этимология некоторых имён: Ворскла – Оскол, Евсуг – Койсуг).

Объектом этимологического анализа, семантической и структурной интерпретации в нашей работе стали некоторые имена собственное (гидронимы, ойконимы) древнетюркского и древнеиранского происхождения (Ворскла – Оскол, Евсуг – Койсуг) в чётко очерченном топонимическом ареале, образованные по определённой словообразовательной модели, имеют географическую семантику и обозначают водные линейные объекты.

Древнетюркский и древнеиранский слой географической лексики рассмотрен как системно организованную совокупность терминов, заимствованных в течение XVI – XVII веков и которые стали основой для формирования названий больших и малых водотоков, а позже – населённых пунктов.

Ключевые слова: лексема, апеллятив, термин, ойконим, гидроним, топоним, название, семантика, значение.

Summary

Tkachenko Ye. M. The Old Turkic and Old Iranian vocabulary in toponymy of Sloboda Ukraine (the etymology of some names: Vorskla – Oskil, Yevsuh – Kojsoh).

The object of etymological analysis, semantic and structural interpretation of our work is some proper names (hydronyms, oikonoms) of Old Turkic and Old Iranian origin (Vorskla – Oskil, Yevsuh – Kojsoh) in a clearly defined toponymic area which are formed on a certain word-formative model with geographic semantics and which denote the water linear objects.

The Old Turkic and Old Iranian layer of geographical vocabulary is considered as a systematically organized set of terms that have been borrowed throughout XVI – XVII centuries and became the basis for the formation of names of large and small water streams, and later – the settlements.

Keywords: lexeme, appellative, term, oikonym, hydronym, toponym, name, semantics, meaning.

УДК 81 (075)

О. М. Ткаченко

ПВНЗ «Краматорський Економіко-гуманітарний інститут», м. Краматорськ

ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ МОВНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПЕРСОНАЖІВ КАЗОК БРАТІВ ГРІММ

Реферат. Дана стаття присвячена аналізу лінгвокультурологічних аспектів казкових персонажів братів Грімм, їх образно-асоціативного потенціалу і національного інваріанту сприймання, також як фрагменту мовної картини світу представників німецької лінгвокультури.

Простежено на фоні життя та діяльності казкових персонажів побут народу, особливості того середовища, в якому він існує.